

EL SECRET DE LES ESPELMES
=====

Tinc un amic que és corredor d'uns gèneros que em sembla que en diuen alimentaris, fa propaganda d'una sopa que només cal posar-la a l'aigua, ella ja ho porta tot: el pollastre, l'all, el julivert i tot. El meu amic porta també per fer flams i altres mandanguos de noms onrabessats. Aquest dia va venir a Artesa a oferir, als nostres botiguers, tots els seus productes; era un dia al tard i per casualitat ens vam trobar a la Plaça.

- Hola, com va això ?

- Té, ja ho pots veure, anant fent.

Quan feia una estona que parlàvem es va donar la casualitat que sortien de missa. Jo vaig continuar parlant com si no-res però ell va parar-se, i com que vaig notar de seguida que volia dir-me alguna cosa, vaig sortir-li al dret i li vaig preguntar:

- Què vols dir-me ?

Ell ans de tornar-me resposta tornà a mirar la gent que sortia de l'església i em sortí amb aquesta pregunta que em deixà atònit:

- Oi que en aquest poble hi ha moltes beates ?

Ara vaig ésser jo qui va mirar la gent que sortia de missa, i sí, quasi tots oren dones, al menys els que passaven en aquell moment. Per això vaig respondre-li:

- Perquè vegis dones que surten de missa no pots fer-te cap opinió sobre això que acabes de dir. Jo no considero beates a les dones que van cada dia a missa. Per a mi beates són aquelles que es passen el dia enconent espelmes a tots els sants i santots de l'església i posen els ulls en blanc davant d'un Sant Crist o d'una altra imatge. . .

- Sí, sí, per aquí vull anar, em contestà, per aquestes dones que compren munts d'espelmes per fer cremar davant els sants. I aquí n'hi ha.

- Que has anat a guaitar a l'església ?

- No, no hi he anat.

- Doncs, com pots dir això ?

- N'he tingut prou amb el que he vist. A totes les botigues que he anat a oferir els meus productes, m'he ensopagat amb dones que demanaven ciris, en una botiga ja els havien acabat, i bé, d'aquí he deduït que ací a Artesa hi ha d'haver moltes beates, perquè ja em diràs tu oi que en poden fer de tantes espelmes ?

És clar, vaig quedar-me un moment pensatiu, però de seguida hi vaig caure. La cosa va fer-me molta gràcia i per això vaig posar-me a riure, i tot rient li vaig dir:

- Mira, què hi veus ? - Assonyalava amb la mà un punt corrent de l'espai.

- Llampoga, em contestà.

- Doncs bó, aquí tens el motiu pel qual les dones compren espelmes. Sí, Sí, no te n'estranyis. És que aquí en aquest poble, no sé per culpa de qui o de què, en pic surt un núvol que es faci un estarnut, que patapaf ! s'apaguen els llums i hom ha de córrer a les espelmes, i com que avui trona i no estarem gaire estona a. . . Si veus ? Ja estem a les fosques. . . I ara, si en ésser a casa vull llegir, hauré d'anar a comprar una espelma.

El meu amic es posà a riure, i jo també, encara que en el fons penso que aquest no és un cas de riure.

DIALEG ENTRE LA BOMBETA I EL CORRENT ELECTRIC

(La bombeta està a punt de fondre's)

LA BOMBETA.- Tu m'has donat els moments més feliços de la meua vida però, l'interruptor, en mourés amunt i avall, m'ha tret la meua alegre existència. A tu, t'estic molt agraïda perquè m'has donat la vitalitat i has fet que pugués il·luminar als homes, perquè en la fosca nit ells i pugessin veure igual que a plo dia; ells agraïts em notaven quan la pols m'embrutava i fins i tot, algunes vegades, m'adornaren amb una pantalla. Encara que tothom no ha estat amic meu perquè, ara mateix, el interruptor ha estat culpable de la meua amarga agonía. També algun home, encarregat de les centrals elèctriques que em trameten, per mitjà teu, la vida, m'ha privat en algun moment d'aquesta força preciosa per fer la funció que se m'ha encomanat en aquest món. En fi, he estat molt feliç. . . Però ara que em sento dèbil, m'omple d'una infinita tristosa però, malgrat tot, t'estic molt agraïda.

EL CORRENT.- Jo m'he sentit satisfet de poder-te servir. Ens hom estés molt bó. Tu m'has fet circular, i després de tant de temps d'ajuda mútua m'hauré de veure privat de la més agraïda de les meues amigues. Encara que t'en vaigis, el meu record sempre serà amb tu. . . I potsor, amb l'avançada que està la ciència, un dia, els homes em deixaran a un racó oblidat per substituirme per qualsevol altra matèria acabada d'inventar. . . En aquest moment, quan arrivi em reuniré amb tu allí on siguis. . .

LA BOMBETA.- Adou, sniff!, sniff! Sento que em s'acaben les forces i no dono la llum que voldria. Les meues entranyes es desintegren Adou corrent. Ja no podràs alimentar-me mai més. . .

La bombeta es fosa, inservible. El corrent ja no pot tor-

nar-li la vitalitat. La bombota ja ha complert la funció en aquest món dels homes, l'ha complert mol bé i fins l'últim instant, per això serà sempre recordada pel seu amic el corrent. . . Els homes però, l'oblidarem !

LA FLOR DE L'OLIVER

Quina flor més estranya la flor de l'oliver. Ja era granet i encara no havia mai vist aquesta flor; sabia que n'hi havia però sense flors no ho pot haver fruit, però mai l'havia vist ni tan sols em preocupava la seva existència, n'hi havia i prou.

Si hagués estat una flor vistosa sense voler l'hauria vist, però. . . vaig descobrir que era una flor sense importància, que per sobresortir una mica de les fulles s'ha d'ajuntar amb moltes més i així arriba a formar un ram del què ni les abelles se n'onamorenen; tan sols si algú va a fer-li companyia és per poder-li robar el fruit o per viure'n d'oll.

Noix la flor en arbres de llarga vida que molt bé ens podríem parlar de l'agonia d'un Déu. L'arbre atreu; és gran i està verd tot l'any però en ell mai hi descobrireu la flor, les fulles blanques l'amaguen. La flor calla i va seguint la seva via.

Moltes es queden pel camí; moltes són els enemics que té i no deixaran que tiri endavant, volen viure'n ja des d'ara i no esperen un millor demà. Les més fortes es mantenen en la lluita i mansament es van omplint. Ara l'home comença a descobrir-la, a mirar-la i a mirar-la però la flor ja es morta, ha donat tota la seva grandesa reduïda en allò que ens semblava als ulls un no-res, a un ser que està destinat ja als oficis més grans.

La flor de l'oliver ja és morta. La flor de l'oliver ha esdevingut oliva i és ella la que rep totes les atencions de l'home i sempre anirà al seu costat. Els déus voltaren la seva morada d'olivers, un Déu a l'oliver es va desesperar i hi trobà consol i Déu elegí l'oli per senyalar els seus, així en sortir com en tornar a Ell, els malalts es curen amb oli i les verges foren triades amb ell. Però la flor de l'oliver calla, seu és el mèrit però sempre passa desapercebuda, ella mai ha estat triada, tothom s'ha oblidat d'olla, és ella la mare callada que viu i mort contenta amb la joia que espera als fills.

Avui em sento obligat a retro un homenatge a la flor de l'oliver, aquesta flor blanca que ha de viure voltada d'altres per poder tirar endavant i que vivint tan callada és capaç de fer un treball tan gran.

Com boirina intensa i freda
Com un crit que no es fa
Com una broma buida i fosca
Com una negror constant.
Sento la por i no sé del que ve
no obstant la sento forta
és intensa i foixuga.
Ja és esglai
inconcionment busco ajut.
Tinc por. . . La sento prop meu.
Però que sento ?
Què em causa aquest esglai ?
Qui és a qui tomo ?
Per què tomo ?
Un dubte constant.
Sempre ho fet això :
Dubtar !
Ja torno a sentir aquesta por.
Dintre de pec ja serà esglai.
Sento ja aquests tremolins que em sacudeixent
Es l'esglai. . . Ja el sento.
Aquesta vegada és més intens.
Busco la pau. . . La necessito.
Ja torno a dubtar. . .
N'estic segur. . . És dubte.
Potser que la mova por sigui el dubte.
No vull dubtar més
Estic segur que no dubtaré . . .
No, no n'estic
Dubto.
Ja torna a venir la boirina.
Ja torna a venir la fosca
Ja no hi veig. . .
Sóc cec.

ELS ANTICÒSSOS.-

Aquets darrers temps haurem llegit als diaris o escoltat per ràdio i T.V., la notícia d'algun transplantament de "cor", i si hom seguit pas a pas aquestes notícies, ens haurem assabentat també dels resultats d'aquestes operacions no reeixides, i de la causa principal d'aquests resultats: Els anticòssos.

Els anticòssos són una substància que es forma dins de l'organisme per defensar-lo de tot allò que li és estrany. Quan es practica algun transplantament d'aquesta mena i s'introdueix dins d'aquest ésser una part d'un altre, l'organisme se sent incòmode i per tant fabrica els anticòssos que aïllaran o intentaràn aïllar del cos aquella cosa que no li és pròpia.

Quan un cos d'una altra índole, format per éssers vius amb una llengua, cultura i costums propis que s'anomena "Poble" és amenaçat, per un altre poble més poderós, d'arrancar-li alguna cosa del seu organisme que li és vital per no deixar d'ésser aquell poble i canviar-li per una altra igual a la del poble invasor, dins d'aquest organisme neix una rebel·lia i els éssers formen un front d'anticòssos amb el nom especial de nacionalisme. El nacionalisme és la reacció natural i defensiva amb què els pobles dèbils i oprimits lluiten contra els abusos i intencions deshonestes que l'opressor practica per intentar canviar-li la llengua, cultura i costums i així fer-lo desaparèixer de la faç de la terra com a poble substancialment diferenciat dels altres.

Els anticòssos i els nacionalismes neixen només quan el cos o la nació corren perill d'ésser desnaturalitzats per forces exteriors i estranyes a la seva manera de viure. Aquest sentit de defensa a la mort no és estrany on ningú ni on lloc. Ens és donada per llei de vida, per herència, com el pecat original. El nacionalisme és la defensa natural i legítima dels pobles que es resisteixen a ser governats per un altre, a ésser engollits i anihilats per aquest. El que no és legal, ni legítim, ni natural és el que estan fent molts pobles poderosos amb els seus germans petits. . .

Els temps canvien. Els homes neixen amb noves idees, noves mentalitats. . . Els homes van comproment les paraules de l'Evangelí: "Estimou-vos els uns als altres". I ara comencem a saber que l'amor només existeix allí on hi ha respecte.

FULLA D'HOMENATGE A POMPEU FABRA
=====

Els dialectes catalans.-

Tots els idiomes que existeixen, tots sense deixar-ne cap, estan formats per dialectes que caracteritzen el parlar de cada comarca o regió. Dit d'una altra manera: No hi ha cap idioma al món que sigui ben uniforme dins el territori o territoris on els quals es parla, sempre hi ha unes diferències més o menys pronunciades que peculiaritzen la comarca on es parla. Aquestes diferències dins un mateix idioma s'anomenen dialectes, o sigui que, els idiomes estan formats per dialectes. Posem per exemple l'idioma castellà: El castellà és l'idioma oficial d'Espanya i de molts estats americans, això però, no vol dir que en tots aquests territoris es parli igual el castellà. Sense que ens moquem de la Península podem comparar l'aragonès i l'andalús, i veurem de seguida que hi ha molta diferència, (no cal assenyalar-n'hi cap, tots hem sentit parlar aragonesos i andalusos), diferència que fa que sapiguem de seguida que aquella persona no és aragonesa ni castellana sinó andalusa. Doncs bé, aquestes diferències dialectals de què parlem: l'aragonès, l'andalús, l'extremeny etc., són dialectes de la llengua castellana com ho són també l'argentí, el cubà, el mexicà etc. Com més ampli és el territori o territoris, on els quals es parla una mateixa llengua, més crescut serà el nombre de dialectes i la diferència d'aquests.

Bé, ara parlarem de la nostra llengua que és la que, molt especialment ens interessa. El català doncs, com totes les llengües del món està dividit en dialectes. En podem diferenciar cinc de ben definits que són:

El Rossellonès que es parla a totes les terres de la Catalunya francesa. L'Oriental és parla a les "províncies de Lleida, Barcelona i Tarragona menys a la part de Tortosa. El central és parla a les tres quartes parts de l'antic reialme de València. L'Occidental, és parla a les terres lloيداتanes, Andorra, la Catalunya "baixa" i a les comarques de Tortosa, i el Mallerquí o Balear a les illes Balears. Ens hem deixat l'alguerós que es parla a la ciutat d'Alguer a l'illa de Sardenya (uns 20.000 h.).

Les diferències dels dialectes catalans, comparades amb els dialectes de moltes llengües, són molt petites, per exemple: el català que es parla al Rosselló s'assembla més al català d'Alacant que no pas el castellà d'Oviedo amb el que es parla a Cadis.

Pompou Fabra quan va fer la gramàtica catalana es va ser vir molt de la pronúncia peculiar de cada dialecte per saber la manera exacta de com s'havia d'escriure moltes paraules dubtoses, així com també els plurals i l'ús correcte de la be (be alta) o de la ve (ve baixa).

No hi ha cap dialecte català millor que altre. Així que igual parlen bé el català els valencians que els de Girona o els mallorquins. Tots cinc dialectes (el millor de cada un) formen la llengua literària, la llengua que trobem als llibres i revistes. Aquests cinc dialectes que hom anomena són tots juns el que diem la llengua catalana. La nostra llengua.

RESULTATS D'UNA ENQUESTA.-

Fa unes quantes setmanes que es va escampar unes enquestes. Una vegada aquestes recollides cal preguntar-se quin és el resultat i si aquest resultat pot servir d'alguna cosa per intentar treballar des d'ara, per resoldre els problemes que més freqüentment dificulten les divergències o les estones d'esbarjo al nostre poble. Treballar i més de resoldre d'una manera satisfactòria aquest problema, no és una tasca fàcil que es pugui fer en poc temps. Una enquesta potser un ajut, una solució, aquesta nostra si bé ens assenyala el que els joves pensen dels nostres esbarjos, no ens assenyala el camí per poder-los resoldre. Amb tot, una enquesta sempre és interessant, és interessant fer-la i és interessant saber-ne els resultats, per això, creient que agradaria a tothom saber-ne els resultats, els posem a continuació.

L'enquesta es va repartir entre 130 joves, noies i noies de 14 a 25 anys. La van omplir i entregar 92, o sigui el 71 %, aproximadament, de les repartides. D'aquestes, dues van donar-se inútils perquè no s'hi havia assenyalat ni l'edat ni el sexe, de les restants 53 oren omplertes per noies i 37 per nois.

Els resultats els donem en tants per cent total (només allí on ho creiem convenient donem els tants per cent parcials dels nois i noies) de les respostes afirmatives. Els tants per cent són en xifres rodones.

Sobre les 6 preguntes preliminars, són les 29 següents:

Tenen costum de llegir el 75 %, s'interessen per la novel·la el 61 % (el 71 dels nois i el 53 % de les noies), pels llibres de història el 78 %, pels de formació uns 91 %. Prefereixen només una pel·lícula, però bona, el 98 %, dues pel·lícules mitjanes el 21 %. El

teatre agrada a uns 89%, agradaria de fer teatre a uns 55 % (41 % dels nois i el 64 % de les noies), els que creuen que a Artesa hauríem de fer teatre més sovint són el 90 %. Anirion a ballar sardanes sempre que s'en fos el 68 % (el 51 % dels nois i el 79 % de les noies), agradaria ser d'una colla sardanística i anar a concursos al 55 %, (el 51 % dels nois i el 66 % de les noies), contesten afirmativament que s'hauria de fer sardanes a la Plaça o a l'Hogar tots els matins de festa uns 89 %. Agradaria jugar a futbol al 42 % (el 73 % dels nois i el 20 % de les noies), agrada veure jugar al futbol al 63 % (el 84 % dels nois i el 49 % de les noies). El ball agrada al 90 %, ballar agrada al 90 %, veure ballar només al 20 % (el 11 % dels nois i el 26 % de les noies), els nous ritmes agraden, per ballar, al 65 %, per a ballar els discos que es toquen a l'Hogar agraden al 78 %, estan conformes en l'hora actual en què es fa el ball un 15 % (el 29 % dels nois i el 7 % de les noies), el promig de l'hora que assenyalen per a fer el ball és de dos quarts de nou, la música moguda agrada al 84 %, la música lenta al 89 %, els que creuen que un noi i una noia després del primer ball han de seguir ballant junts tot el sarau són el 6 % (el 8 % dels nois i el 4 % de les noies), i els que creuen que és millor canviar de parella de tan en tan són el 91 %, agrada alternar amb individus del sexe contrari al 90 % (aquesta pregunta estava mal expressada). Els joves que afirmen que els diumenges a Artesa es diverteixen són el 17 % (el 27 % dels nois i el 11 % de les noies). A la pregunta perquè s'aborreixen o es diverteixen responen: (els que es diverteixen) Perquè hi ha de tot ! Perquè disfruto ! Perquè hi ha cine i ball ! Perquè m'aborriria, em penso, més fora. Perquè sí. . . Els que s'aborreixen : (nois) Per falta d'ambient.- Per falta d'animació.- Perquè no tenim res per a divertir-nos.- Perquè no tenim on anar.- Perquè el jovent no estem units.- Perquè no fem res pel matí i a la tarda tampoc fins a l'hora del cine.- Perquè falta esports. Perquè velem ! Noies : Perquè l'hora del ball és massa tard.- Perquè no hi ha ambient.- Perquè no tenim gaires diversions.- Perquè no tenim mitjans.- Perquè seguim la rutina de sempre.- Perquè els nois no ens fan ballar.- Perquè som aborrits !

A la pregunta : Quin remei hi posaríem ? Els nois responen : Fer un club del disc.- Fer ball més aviat.- Fer el ball abans del cine.- Més ajuda al ball.- Fer coses pel matí.- Conferències pel matí. Pels matins en sortir de missa fer ball o sardanes a l'Hogar i a la tarda futbol o algun altre esport.- Fer un camp d'esports.- Fa falta una biblioteca més completa.- Fer més teatre i cada obra nous actors.- Crear més centres d'esbarjo.- Cine bo, que em penso que ja està bé la bi-

ma !

Los noies responen:

Començar el ball més aviat.- Fer el cine a la nit en lloc del ball.- Que els nois ens traguin a ballar.- Fer una piscina i un camp d'esports.- Crear un equip de basquetbol o " balon-boloa".- Fer coses pel matí.- Als matins de 12 a 2/4 de 2 sardanes i de les 4 a les 6 de 1 la tarda futbol.- Fer reunions de nois i noies i fer xerrades, per exemple : Que dos o tres noies o nois es preparin un tema sobre llibres, cine, algun tema d'actualitat. . . i després comentar-lo tots junts.

(Continuació de la primera pàgina)

Aposar de totes les dificultats (les dificultats que es van resoldre de la millor manera possible i de les d'indole tècnica insalvables) la representació va ésser un èxit. I a l'un demà per a celebrar-lo, tots els nens i organitzadors van anar al circ a Lleida.

F U T B O L =====

Ara estem en vigílies de tornar a començar un nou campionat juvenil en el que el nostre equip que, tan merescudament va aconseguir l'últim lloc de la clasificació en el campionat passat, hi participarà i com en l'anterior amb un envejable optimisme.

Aquest estiu i com entrenament han jugat uns partits amb el Torregrossa, que enguany també entrarà en el campionat, i amb el Bellpuig ja vell contrincant. Els resultats foren els següents : Torregrossa 3 Artosa 2, Artosa 4 Torregrossa 2 , Bellpuig 3 Artosa 1 , Artosa 1 Bellpuig 1 . Els resultats, vistos els de l'any passat, són prou esperançadors.

S A R D A N E S

" Delç Esforç " a anet participen en tots els concursos que s'han fet i mé o menys en tots ells ha aconseguit els mateixos resultats. En els últims que ha participat són el de Torà i el d'Alcarràs. En el primer, de 23 colles obtingueren el 20 lloc i en el segon de 25 el lloc 15, en aquest últim guanyaren la primer "copa" de la seva curta història.